

МАЙСТЭРНЯ НАСТАЎНІКА

Т. Ю. Аброськіна

Асновы моўнай культуры

3 клас

*Планы-канспекты факультатывных заняткаў
для настаўнікаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай мовамі навучання*

Мінск

«Сэр-Віт»
2023

ПАВАЖАНЫЯ НАСТАЎНІКІ!

Прапаную вашай увазе распрацоўку курса факультатыўных заняткаў «Асновы моўнай культуры» ў 3-м класе.

Вучэбная праграма скіроўвае настаўнікаў да павышэння ўзроўню маўленчай культуры малодшых школьнікаў, развіцця моўнай асобы; знаёміць вучняў з культурнай і гістарычнай спадчынай беларусаў. У 1-м і 2-м класах на факультатыўных занятках вучні назапашвалі моўны багаж, знаёміліся з прыродай роднага краю, славутымі асветнікамі беларускай зямлі, яе гістарычнай спадчынай.

У 3-м класе на факультатыўных занятках вучні атрымаюць звесткі пра рамёствы і промыслы, сучасныя рэчы і тэхніку. Асаблівую ўвагу неабходна звяртаць на дакладнасць, выразнасць маўлення. Вучні набудуць актуальныя для камунікатыўнай дзейнасці веды і ўменні.

Такое паглыбленне будзе садзейнічаць вырашэнню шэрагу камунікатыўных і пазнавальных задач у межах прапанаваных тэм. Вучні атрымаюць паняцце аб тым, як весці дыялог, адбіраць неабходныя моўныя сродкі; падбіраць інфармацыю для абагульнення матэрыялу; удзельнічаць у гутарцы з элементамі апісання, разважання. Працягнецца праца над свядомым выкарыстаннем вучнямі ўстойлівых сло-вазлучэнняў у моўнай практыцы.

Жадаем поспеху вам і вашым вучням!

Прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне

№ п/п	Тэма заняткаў	Дата
	Народныя рамёствы і промыслы (17 гадзін)	
1	Уводзіны. Беларусь багатая майстрамі	
2	Горад майстроў. У кузні	
3	Ткацтва. Матэрыялы для ткацтва: воўна, лён	
4	У швейнай майстэрні	
5	Майстрыхі-вязальшчыцы	
6	Драўляная казка горада майстроў	
7	Беларускі касцюм	
8	У майстэрні шаўца	
9	Горад майстроў. Пляценне. Матэрыялы для пляцення: лаза, саломка	
10	У майстэрні сталяра. Інструменты. Разьба па дрэве	
11	У майстэрні ганчара. Як нараджаецца посуд	
12	Беларуская кераміка	
13	У гасцях у млынара. Адкуль бярэцца мука	
14	Майстар-пекар	
15	Хлеб – усяму галава	
16	Экскурсія ў этнаграфічны музей	
17	Абагульненне па тэме. Запрашаем на кірмаш	
	Беларусь сучасная (18 гадзін)	
18	У свеце рэчаў і машын	

№ п/п	Тэма заняткаў	Дата
19	Гадзіннік	
20	Электрычная лямпачка	
21	Тэлевізар. Тэлевізійныя перадачы	
22	Тэлефон. Важныя нумары. Размаўляем па тэлефоне	
23	Камп'ютар	
24	Пыласос, прас, халадзільнік	
25	На чым прыгатаваць ежу	
26	Мой цёплы дом	
27	У свеце рэчаў і машын. Машыны на вуліцах горада	
28	Гарадскі транспарт	
29	Гарадскі транспарт	
30	Машыны на будоўлі	
31	Машыны на палях	
32	Паветраны транспарт	
33	Чыгунка	
34	Падземная дарога	
35	Абагульненне па тэме. Машыны на службе чалавека	

Тэма 6. Драўляная казка горада майстроў

Мэты: ствараць умовы для пашырэння ведаў вучняў аб рамёствах, звязаных з апрацоўкай дрэва; развіваць лагічнае мысленне, памяць; выходзіць жадае наведваць музеі народнай творчасці.

Ход занятку

I. Арганізацыйны этап

Настаўнік стварае пазітыўны настрой з дапамогай верша (гл. занятка 1).

II. Падрыхтоўка да свядомага і актыўнага засваення ведаў

Настаўнік задае пытанні па матэрыялах мінулых заняткаў:

- Якія дзеянні трэба зрабіць, каб атрымалася пятля?
- Якія матэрыялы выкарыстоўвалі для вязання?
- Якія прыстасаванні для вязання вы запамнілі?
- Якія вырабы не вязалі раней у гарадах і вёсках?
- Якія выявы можна было ўбачыць на карунках?

Настаўнік прапануе разгледзець выставу вязаных вырабаў і праслухаць кароткія апаведы вучняў: хто аўтар работы, з якіх матэрыялаў зроблена рэч, каму прызначалася, чым яна асаблівая.

III. Засваенне новых ведаў

Настаўнік агучвае тэму і прапануе паразважаць, пра што сёння будзе весціся размова.

– Якія вырабы з дрэва ёсць у вашым доме? (Вучні раскажуць, што гэта ў асноўным мэбля, але будуць і іншыя адказы.)

– Чаму вырабы з дрэва лічацца экалагічнымі? (*Не прыносяць шкоды здароўю.*)

– Адгадайце загадкі пра прадметы, якія раней выраблялі з дрэва.

- Не разыначка я – мяне ж усе смакуюць.

Не дзяўчыначка я – мяне ж усе цалуюць. (*Лыжка.*)

- На адным паваду сто коней павяду. (*Плот.*)

- Пад адной шапкай чатыры панічкі жывуць. (*Стол.*)

Заданне 1 (с. 12).

– Раней існавала шмат майстроў, якія апрацоўвалі дрэва. Прачытайце, як іх называлі.

Ход занятку

I. Арганізацыйны этап

Настаўнік стварае пазітыўны настрой з дапамогай верша (гл. мінулыя заняткі).

II. Падрыхтоўка да свядомага і актыўнага засваення ведаў

Настаўнік задае пытанні па матэрыяле мінулых заняткаў:

– Аб якім электрычным прыборы ішла гаворка на папярэднім занятку?

– Ці можна карыстацца тэлефонам у школе?

– Калі гэта дазволена рабіць?

– Як паводзіць сябе, калі нікога, акрамя цябе, няма дома і зазвінеў тэлефон?

Настаўнік прапануе ўспомніць вывучаны на мінулым занятку вершык і выкарыстаць яго на фізкультхвілінцы.

III. Засваенне новых ведаў

Каб высветліць тэму новага занятку, настаўнік прапануе адгадаць загадку:

Ён хутчэй за чалавека
Перамножыць лік ці два.
Сто разоў бібліятэка
У ім змясціцца бы змагла.

Толькі там адкрыць магчыма
Сто акенцаў за хвіліну!
Адгадаць мы можам хутка,
Што загадка пра ... (*камп'ютар*).

Вучні ставяць мэты занятку, настаўнік карэкціруе.

Настаўнік нагадвае, што слова «камп'ютар» – слоўнікавае і пісаць яго трэба правільна. Даслоўна перакладаецца як вылічальнік, электронная вылічальная машына.

– Для чаго зараз ужываюць камп'ютары?

Слова настаўніка

Для чаго патрэбны камп'ютары?

1. Першыя камп'ютары ствараліся выключна для вылічэнняў. Нават самыя прымітыўныя камп'ютары ў гэтай галіне ў шмат разоў пераўзыходзяць людзей.

2. Для захавання базы дадзеных. Найперш яны былі патрэбныя ўрадам і банкам.

3. Для кіравання разнастайнымі прыладамі. Усё большая частка тэхнікі пачынае ўключачь у сябе кіраўнік-камп'ютар.

4. Камп'ютары сталі галоўным інфармацыйным інструментам як у офісе, так і дома. Цяпер амаль любая праца з інфармацыяй ажыццяўляецца праз камп'ютары – няхай гэта будзе набор тэксту або прагляд фільмаў. Гэта адносіцца і да захоўвання інфармацыі, і да яе перасылкі па каналах сувязі. Асноўнае прымяненне сучасных хатніх камп'ютараў – рух у інтэрнэце і гульні.

5. Сучасныя суперкамп'ютары выкарыстоўваюцца для камп'ютарнага мадэлявання складаных фізічных, біялагічных, метэаралагічных і іншых працэсаў.

Першыя камп'ютары былі створаны ў 1940-х гадах.

Настаўнік праводзіць гутарку:

- Ці даўно з'явіўся камп'ютар?
- Для чаго яго можна выкарыстоўваць?
- Камп'ютар – сябра ці вораг людзей?

Заданне 1 (с. 42). Настаўнік прапануе размеркаваць выразы ў станоўчы ці адмоўны бок ужывання камп'ютара.

Заданне 2 (с. 42).

– Разгледзьце на малюнку часткі камп'ютара і сістэмы і раскажыце, для чаго патрэбна кожная з іх.

Фізкультхвілінка

Тэлефончык-тэлефон,
Людзям неабходны ён!
З іншай нас краінай звяжа
І навіны ўсе раскажа.

Заданне 3 (с. 43). Вучні чытаюць словы. Трэба аб'яднаць іх у словазлучэнні з дапамогай ліній.

Заданне 4 (с. 43). Неабходна з раскіданых слоў скласці правілы бяспекі і запісаць. Пасля праверкі запісу настаўнік задае пытанне:

- Чаму гэтыя правілы трэба выконваць?

Пасля настаўнік прапануе вучням саставіць у парах правілы гігіены, якія трэба захоўваць у час работы на камп'ютары:

1. Ад вачэй да экрана павінна быць не меней 40 см.
2. Трэба сачыць за паставай цела.
3. Абмежаваць час работы ў інтэрнэце да 20-30 хвілін у дзень.

– Якія могуць узнікнуць праблемы са здароўем, калі неабмежавана сядзець за камп'ютарам?

- Ці існуюць паравозы зараз?
- Людзі якіх прафесій працуюць на чыгунцы?
- Якія важныя правілы паводзін на чыгунцы вы запамнілі?

Вучні ацэньваюць сваю работу па табліцы самаацэнкі са смай-лікамі.

Тэма 34. Падземная дарога

Мэты: ствараць умовы для папаўнення ведаў вучняў правіламі паводзін у метро, звесткамі з гісторыі метрапалітэна; развіваць мову і памяць вучняў; выходзіць цікаўнасць.

Ход занятку

I. Арганізацыйны этап

Настаўнік стварае пазітыўны настрой з дапамогай верша (гл. мінулыя заняткі).

II. Падрыхтоўка да свядомага і актыўнага засваення ведаў

Настаўнік задае пытанні па матэрыяле мінулага занятку:

- Чым карысны чыгуначны транспарт?
- Якімі машынамі зараз заменены паравозы?
- Ці існуюць паравозы зараз?
- Людзі якіх прафесій працуюць на чыгунцы?
- Якія важныя правілы паводзі на чыгунцы вы запамнілі?

III. Засваенне новых ведаў

Настаўнік просіць адгадаць загадку:

Хуткі транспарт гарадскі,
Ды адметны ён такі!

Пад зямлёй вагоны коціць,
Месца ўсім даехаць хопіць.

(Метро.)

Калі вучні адгадалі загадку, настаўнік прапануе прачытаць тэму і паставіць задачы занятку.

– Як вы думаеце, па якой прычыне сталі будаваць падземную чыгунку?

Пасля настаўнік расказвае пра гісторыю стварэння метрапалітэна.

Слова настаўніка

Першая лінія метрапалітэна даўжынёй 6 км была пабудавана ў Лондане. Запушчана 10 студзеня 1863 года. Спачатку першая лінія ў Лондане эксплуата-

тавалася на паравой цязе, якая пасля замянілася на электрычную.

Будаўніцтва метро каштуе вельмі дорага, таму бывае эканамічна апраўда-на толькі ў буйных гарадах.

Электрацягнік метрапалітэна складаецца з некалькіх вагонаў: двух галаў-ных, якія маюць кабіны кіравання, і ад аднаго да шасці прамежкавых вагонаў, прычэпленых паміж імі. Вагон метро звычайна даўжэйшы за трамвайны, але карацейшы за чыгуначны.

Настаўнік задае пытанні па матэрыяле:

- У якой краіне пабудавана першая лінія метрапалітэна?
- Чаму метрапалітэн будуецца толькі ў буйных гарадах?
- З чаго складаецца цягнік метрапалітэна?
- У якім горадзе Беларусі ёсць метро?

Заданне 1 (с. 64). Настаўнік прапануе прачытаць верш Р. Бара-дуліна.

Робяць гораду нутро

Робяць гораду нутро –	Мы хаваемся ў метро.
Робяць МІНСКАЕ МЕТРО.	У метро ўсіх літар пяць.
Хуткія, як скразнякі,	Пачынаем мы шукаць.
Паімчацца цягнікі!	Раз, два, тры, разбяры,
Кіламетры гулкіх сцен	Мы намерсе ці ўнутры?
Мае МЕТРАПАЛІТЭН.	Пад зямлёй бяжыць пачора,
Янка, Генка і Змітро,	Уцякае ў заўтра ўчора.

- З чым параўноўвае аўтар цягнікі?
- Чаму метро – нутро горада?
- Ці правільна паводзяць сябе дзеці ў метро? Чаму?

Вучні рыхтуюцца да выразнага чытання верша. Чытаюць выразна 3 чалавекі.

Вучні знаёмяцца з прафесіямі, якія патрэбны ў метро (трэба за-пісаць на дошцы):

машыніст электрацягніка;	слесар-электрык;
інспектар службы бяспекі;	электрамеханік;
касёр;	фельчар;
дзяжурны на станцыі;	прыбіральшчык.
электраманцёр;	

Настаўнік прапануе вучням расправесці, чым займаюцца людзі кожнай з гэтых прафесій.

ЗМЕСТ

Паважаныя настаўнікі!	3
Прыкладнае календарна-тэматычнае планаванне.....	4

НАРОДНЫЯ РАМЁСТВЫ І ПРОМЫСЛЫ

Тэма 1. Беларусь багатая майстрамі	6
Тэма 2. Горад майстроў. У кузні	9
Тэма 3. Ткацтва. Матэрыялы для ткацтва: воўна, лён	12
Тэма 4. У швейнай майстэрні.....	15
Тэма 5. Майстрыхі-вязальшчыцы	17
Тэма 6. Драўляная казка горада майстроў	20
Тэма 7. Беларускі касцюм	22
Тэма 8. У майстэрні шаўца	24
Тэма 9. Горад майстроў. Пляценне. Матэрыялы для пляцення: лаза, саломка	26
Тэма 10. У майстэрні сталара. Інструменты. Разьба па дрэве	29
Тэма 11. У майстэрні ганчара. Як нараджаецца посуд	31
Тэма 12. Беларуская кераміка	33
Тэма 13. У гасцях у млынара. Адкуль бярэцца мука	35
Тэма 14. Майстар-пекар	37
Тэма 15. Хлеб – усяму галава	40
Тэма 16. Экскурсія ў этнаграфічны музей	43
Тэма 17. Абагульненне па тэме. Запрашаем на кірмаш	44

БЕЛАРУСЬ СУЧАСНАЯ

Тэма 18. У свеце рэчаў і машын	49
Тэма 19. Гадзіннік	52
Тэма 20. Электрычная лямпачка	55
Тэма 21. Тэлевізар. Тэлевізійныя перадачы	58
Тэма 22. Тэлефон. Важныя нумары. Размаўляем па тэлефоне	61
Тэма 23. Камп'ютар	63
Тэма 24. Пыласос, прас, халадзільнік	66
Тэма 25. На чым прыгатаваць ежу	69
Тэма 26. Мой цёплы дом.....	72
Тэма 27. У свеце рэчаў і машын. Машыны на вуліцах горада	74

Тэма 28. Гарадскі транспарт	77
Тэма 29. Гарадскі транспарт	80
Тэма 30. Машыны на будоўлі	83
Тэма 31. Машыны на палях	85
Тэма 32. Паветраны транспарт	88
Тэма 33. Чыгунка	92
Тэма 34. Падземная дарога	96
Тэма 35. Абагульнененне па тэме. Машыны на службе чалавека .	99
Спіс выкарыстаных крыніц	100